

Socijalne mirovine u europskim zemljama

UDK: 364:369.5 (4)

doi: 10.3935/rsp.v27i2.1737

Vlada Republike Hrvatske je na svojoj 229. sjednici održanoj 7. svibnja 2020. godine usvojila Nacrt prijedloga zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe, s Nacrtom konačnog prijedloga zakona i uputila ga u saborsku proceduru. Tim se Zakonom predviđa usvajanje novog instituta u okviru socijalne zaštite kojim bi se obuhvatile osobe starije od 65 godina koje ne ostvaruju mirovinska prava. Procjenjuje se kako u Hrvatskoj približno 60 000 osoba starijih od 65 godina nije ispunilo minimalne uvjete za ostvarenje prava na mirovinu (najmanje 15 godina mirovinskog staža). Među starijim osobama bez mirovina većinu čine žene, iz razloga što su žene znatno manje nego muškarci sudjelovale u plaćenom radu izvan kuće, a ujedno su njihove radne karijere bile kraće i isprekidane. Ovim Prijedlogom zakona predviđeno je da nacionalna naknada za starije osobe od 1. siječnja 2021. godine, kada Zakon stupa na snagu, iznosi 800,00 kuna mjesečno. Usklađivanje se, počevši od 1. siječnja 2022. godine, veže uz stopu porasta indeksa potrošačkih cijena prema podacima Državnog zavoda za statistiku. Riječ je ustvari o takozvanom »nultom« stupu mirovinskog osiguranja, koje se u većem broju zemalja naziva socijalna mirovina.

NAČINI UBLAŽAVANJA SIROMAŠTVA STANOVNIŠTVA U STARIJOJ DOBI

Učinkovitije rješenje socijalnih mirovina sastoji se od transfera u jednakom (paušalnom) iznosu koji se financiraju iz poreznim prihoda. Ti su oblici razvijeni u 15 zemalja OECD-a. Iznos mirovine uzi-

ma u obzir samo mirovinski dohodak: za razliku od provjere materijalnog stanja, na njega ne utječe dohodak od štednje. Minimalni mirovinski bodovi u modelima druge razine mirovinskih sustava vezane uz ostvareni dohodak, poput onih u Belgiji i Francuskoj, također imaju redistributivni učinak i pomažu zaposlenima s vrlo niskom razinom dohotka jer se mirovinski bodovi računaju kao da je osiguranik ostvarivao veći dohodak. Te su mirovine namijenjene pružanju zamjenskog dohotka starijim osobama koje su ispod granice siromaštva, s time da postoje dvije najvažnije vrste tih mirovina (Holzmann, Robalino i Takayama, 2009.): prva vrsta socijalnih mirovina (ponekad se nazivaju minimalne) pokriva bezuvjetno sve starije osobe, a druga vrsta je podložna provjeri dohotka ili imovine (engl. *means-tested*). Prikazane se zemlje razlikuju po pristupu organizaciji mirovinskog sustava. U neoliberalnim zemljama mirovinski sustav se najvećim dijelom financira iz poreza i ostvaruje dosizanjem određene dobi pa se minimalna (zajamčena, osnovna) mirovina ostvaruje bez obzira na prijašnji rad i plaćene doprinose, pa slijedom toga i ne postoji sustav socijalnih mirovina. S druge strane, bismarckovski sustav u kontinentalnoj Europi utemeljen je na načelu – ako osoba ne radi i ne plaća doprinose, ne ostvaruje mirovinska prava. Stoga su mnoge zemlje razvile sustave socijalnih mirovina ili stalnih socijalnih pomoći starijim osobama.

VRSTE SOCIJALNIH MIROVINA

Prva vrsta socijalnih mirovina (ponekad se nazivaju minimalne) pokriva bezu-

vjetno sve starije osobe. Prednosti su što se određuje jednak iznos za sve primatelje bez obzira na njihov raspoloživi dohodak, imovinu ili radnu povijest. To ju razlikuje od sustava mirovina koje podliježu provjeri dohotka ili imovine u kojem se socijalne mirovine ne odobravaju (ili pružaju u manjem iznosu i uz strože uvjete) onima koji imaju određeni dohodak ili imovinu, a ujedno obično se zahtijeva da su korisnici utvrđeno vrijeme radili i plaćali mirovinske doprinose. Od svih zemalja članica OECD-a, samo Novi Zeland pruža univerzalnu mirovinu svojem starijem stanovništvu u cilju omogućavanja da starije osobe žive iznad granice siromaštva. U zemljama s niskim i srednjim dohotkom, samo četiri zemlje imaju univerzalne minimalne mirovinske sustave: Bocvana, Bolivija, Mauricijus i Namibija (Dethier, Pestieau i Ali, 2011.). Takvi modeli socijalnih mirovina ipak omogućavaju mirovinu koja je razmjerno niska i, s izuzetkom Mauricijusa, nije dovoljna da omogući život iznad granice siromaštva.

Druga vrsta socijalne (minimalne) mirovine je također univerzalna, ali je podložna provjeri dohotka ili imovine. Ova socijalna mirovina može se nadopuniti pravima za pokriće stambenih troškova ili sufinanciranjem smještaja u javne umirovljeničke domove. Nekoliko zemalja u razvoju ima univerzalne sheme temeljene na provjeri dohotka ili imovine, iako obično takvoj provjeri ne podliježe pojedinac, nego kućanstvo u kojem živi. Najpoznatiji primjeri su Južna Afrika i ruralna područja Brazila. Južnoafrička socijalna (minimalna) mirovina je prilično velikodušna u smislu razine (oko trećine prosječno ostvarenog dohotka po stanovniku), a broj korisnika je visok te iznosi do 88% stanovništva. Mirovina se isplaćuje muškarcima u dobi nakon 65 godina života i ženama od 60 i više godina. Financira se iz općih poreznih prihoda. Brazilska minimalna mirovina, na koju imaju pravo muškarci stariji od 60 godina

života i žene iznad 55, po iznosu odgovara minimalnoj plaći (Beltrao, Pinheiro i de Oliveira, 2004.). Također je vrijedno spomenuti Mexico City (Federal District) i njegov program transfera za troškove prehrane za starije osobe koje žive u siromašnim područjima. Među članicama OECD-a značajne su razlike u postojanju osnovne i minimalne mirovine te socijalne pomoći za starije osobe što je vidljivo iz tablice 1.

Programi socijalnih mirovina moraju se dobro uklopiti u ukupnu sliku sustava socijalne pomoći i skrbi u svakoj zemlji. Potrebno je razmotriti postoje li drugi programi koji služe ostalim dobnim ili specifičnim skupinama (npr. osobama s invaliditetom). Ako ne postoje, onda socijalna mirovina, pogotovo ako je univerzalna, narušava načelo horizontalne jednakosti – što znači da su starije osobe na neki način *dostojnije* (ili *zaslužnije*) za ostvarivanje podrške od ostalih potrebitih skupina, kao što su siromašna djeca i/ili zaposlene obitelji s niskim dohotkom (Grosh i Leite, 2009.). To pitanje je posebno zahtjevno u zemljama s razmjerno nižim razinama dohotka, poput Hrvatske, gdje su prava iz sustava socijalne pomoći prilično skromna i često nedostajna. Nadalje, neminovno se javlja pitanje učinkovitosti: treba bi osigurati materijalnu podršku putem sustava socijalnih mirovina ili uključivanjem starijih osoba u druge programe socijalne pomoći? Različite zemlje to rješavaju na raznovrsne načine, što se prikazuje u daljnjem tekstu.

PREGLED PO ZEMLJAMA U POGLEDU POSTOJANJA SOCIJALNIH MIROVINA

U ovom dijelu teksta izlaže se stanje u zemljama koje imaju socijalnu mirovinu ili neki sličan oblik prava za poboljšanje materijalnog položaja starijih osoba koje nisu radile ili nisu ispunile minimalne uvjete za ostvarivanje mirovine. Opseg teksta posve-

Tablica 1.

Postojanje osnovne i minimalne mirovine te socijalne pomoći u članicama OECD-a (2017.)

Zemlja	Osnovna mirovina	Minimalna mirovina	Socijalna pomoć
Članice OECD-a			
Australija	X		
Austrija			
Belgija		X	X
Češka Republika	X	X	
Čile	X		X
Danska	X		X
Estonija	X		
Finska	X		X
Francuska		X	
Grčka	X		
Irska	X		
Island	X		X
Italija		X	
Izrael	X		
Japan	X		
Kanada	X		X
Koreja			X
Latvija		X	
Luksemburg	X	X	
Mađarska		X	
Meksiko		X	
Nizozemska	X		
Norveška	X		
Novi Zeland	X		
Njemačka			
Poljska			X
Portugal			X
SAD			
Slovačka R.			X
Slovenija			X
Španjolska			X
Švedska	X		
Švicarska			X
Turska			X
Ujedinjeno Kraljevstvo	X		
Nisu članice OECD-a			
Argentina	X	X	
Brazil		X	
Indija		X	
Indonezija			
Južna Afrika	X		
Kina			X
Rusija	X		
Saudijska Arabija			X

Izvor: OECD (2017.).

ćenog pojedinoj zemlji ovisi o raspoloživim izvorima i razvijenosti sustava socijalnih mirovina u promatranoj zemlji, s time da se ne spominju zemlje koje nemaju taj model. Također se izlaže stanje u zemljama koje umjesto socijalnih mirovina imaju posebne oblike stalne socijalne pomoći za starije osobe, što je ustvari jako slično.

Albanija. Nedavne promjene u mirovinskom sustavu omogućile su uvođenje socijalne mirovine namijenjene osobama starijim od 70 godina, koje nisu ispunile uvjet od 15 godina radnog staža ili uopće nisu radile i nisu plaćale mirovinske doprinose.

Austrija. Minimalni dohodak u obliku socijalne mirovine podložan provjeri materijalnog stanja u nadležnosti je saveznih država. Stoga se njegov iznos razlikuje u pojedinim saveznom državama. Pravo na takav minimalni dohodak odobrava se ako osoba nema dovoljno financijskih sredstava iz drugih izvora. Prije podnošenja zahtjeva na socijalnu mirovinu, korisnik treba pokušati ostvariti dohodak od svoje imovine.

Belgija. Socijalna mirovina neovisna o prijašnjem radu je zajamčeni dohodak za starije osobe (socijalna pomoć). Razlozi za tu vrstu javnih rashoda su povećani broj korisnika i njihov prosječni iznos naknada.

Broj korisnika ovisi o povećanju broja starijeg stanovništva i broja umirovljenika. Minimalni dohodak za starije osobe podlošan je provjeri materijalnog stanja, s time da je to najčešće (kod 80% korisnika) razlika između ostvarene mirovine i zakonski utvrđenog iznosa. Prema odredbama predviđenim u »Generacijskom dogovoru«, maksimalni iznos zajamčenog minimalnog dohotka realno raste 1% godišnje.

Bugarska. Minimalna mirovina koja ne ovisi o prijašnjem radu i stažu osiguranja financira se iz proračuna središnje države. Potrebno je naglasiti kako je u bugarskom sustavu zajamčenog dohotka (socijalna pomoć) prag za ostvarivanje prava nešto viši za obitelji koje imaju stariju osobu ili osobe bez mirovinskih prava (Grosh i Leite, 2009.).

Estonija. Pravo na nacionalnu mirovinu (minimalnu mirovinu, est. *rahvapension*) na temelju dobi ostvaruje osoba koja je navršila 63 godine starosti, pod uvjetom da je živjela u Estoniji najmanje pet godina. Minimalna mirovina isplaćuje se u fiksnom iznosu koji od 1. travnja 2017. iznosi 175,94 eura mjesečno. Rashodi za taj oblik mirovine pokrivaju se iz proračuna središnje države.

Finska. Zavod za mirovinsko osiguranje nadležan je za nacionalnu mirovinu koju određuje Parlament. Nacionalne mirovine namijenjene su osiguranju temeljnog mirovinskog dohotka za starije osobe koji nemaju mirovine iz rada ili čije su mirovine vrlo male. Svi stanovnici Finske imaju pravo na nacionalnu mirovinu ako su živjeli u Finskoj najmanje 3 godine nakon navršene 16. godine života. Zakonska dob za ostvarenje prava na nacionalnu mirovinu jednaka je kao za shemu mirovinskih prava povezanih s prijašnjim radom i osiguranjem. Međutim, ako se mirovina koristi prije 65. godine, to se smatra prijevremenom mirovinom, a iznos mirovine trajno se umanjuje za 0,4%

za svaki mjesec prije navršene 65. godine života. Za one rođene 1962. i kasnije, prijevremeno umirovljenje nije moguće jer zakonska dob za umirovljenje raste do 65 godina. Nacionalna mirovina također se plaća kao invalidska i obiteljska mirovina. Pravo na pomoć za pokriće stambenog zbrinjavanja starijih osoba, naknada na pomoć i njegu, za skrb o umirovljenicima, dodatni doplatci za branitelje i povećanje iznosa pomoći za djecu ovisi o provjeri materijalnog stanja primatelja. Država financira rashode za nacionalne mirovine. Očuvanje kupovne moći primatelja nacionalnih mirovina ostvaruje se indeksiranjem mirovina u skladu s porastom potrošačkih cijena. Iznos nacionalne mirovine povremeno se povećava, ali je posljednjih nekoliko godina smanjen. Za 2017. godinu smanjenje iznosa nacionalne mirovine iznosilo je 0,85%, a za 2018. i 2019. nije predviđeno povećanje njezinog iznosa. Smisao nacionalne (zajamčene) mirovine je osigurati stanovnicima Finske minimalni dohodak u starosti ako njihov ukupni dohodak prije oporezivanja nije veći od 760,26 eura mjesečno. Na iznos nacionalne mirovine utječe svaki drugi ostvareni dohodak ili primitak iz Finske ili inozemstva. Puni iznos nacionalne mirovine plaća se samo osobama koje nemaju drugih mirovinskih primanja, dok se za osobe koje ostvaruju neki dohodak plaća razlika do zakonski utvrđenog iznosa. Nacionalna mirovina usklađuje se s porastom cijena i u potpunosti se financira iz proračuna središnje države.

Francuska. Osobe starije od 65 godina (ili 62 u slučaju nesposobnosti za rad ili invalidnosti) čiji je dohodak (uključujući mirovinu ili bez nje) ispod zakonski određenog iznosa (9 638,42 eura godišnje za jednu osobu i 14 963,65 eura za par) imaju pravo na minimalnu mirovinu, pod nazivom ASPA (fr. *Allocation de solidarité aux personnes* ili *minimum vieillesse*) kojom se uvećava dohodak do ranije navedenog

iznosa. Iznos mirovine se indeksira. Rashodi vezani uz ASPA iznosili su u 2010. 3,3 milijarde eura, što predstavlja 1% od ukupnog iznosa mirovinskih izdataka. Kako bi se spriječilo da se ASPA previše smanji u odnosu na granicu siromaštva, najveći iznos tog prava postupno će se indeksirati prema prosječnoj plaći tako da će nakon 2050. iznositi 50% praga (linije) siromaštva, odnosno 60% medijalne plaće (Ministère de l'économie et des finances, Ministère de l'action et des comptes publics, 2017.).

Grčka. Za osobe starije od 67 godina života bez mirovinskih prava na temelju rada i plaćenih doprinosa postoji socijalna sigurnosna mirovina. U razdoblju 2014.-2017. iznos te mirovine iznosio je 360 eura mjesečno. Za one starije od 65 godina s vrlo malim mirovinama postoji dodatak na mirovinu koji ovisi o materijalnom stanju primatelja.

Italija. Talijanski mirovinski sustav osigurava sigurnosnu mrežu za starije osobe s niskim dohotkom, bez obzira na plaćene doprinose. Sigurnosna mreža sastoji se od dvije vrste naknada socijalne pomoći: socijalne mirovine (5 825 eura godišnje u 2016.) i dodatnog iznosa socijalne pomoći (tal. *maggiorazioni sociali*). Oba prava podliježu provjeri dohotka i imovine, a u 2016. godini uvjet za njihovo ostvarivanje bila je dob 65 godina i 7 mjeseci života. U skladu s promjenama u očekivanom trajanju života, u 2018. navedena se dob povećala za jednu godinu. Socijalna mirovina dodjeljuje se starijim osobama s ukupnim iznosom dohotka iz svih izvora koji je ispod navedenog iznosa od 5 825 eura godišnje, odnosno ako je korisnik u braku njegova obiteljska primanja ne smiju prelaziti dvostruku mirovinu (11 650 eura godišnje). Dodatni iznos socijalne pomoći predviđen je kao mjera za uvećanje starosne mirovine i ovisi o dobi primatelja i njegovom bračnom statusu (samac/oženjen). Za osobe stare 70 i više

godina, prag dohodaka za 2016. iznosio je 8 298 eura za samca i 14 123 eura za par.

Latvija. Nakon 2017. osobe koje nisu udovoljile minimalnom razdoblju osiguranja ili uopće nisu radile, a starije su od zakonske dobi za umirovljenje, ostvaruju pravo na stalnu socijalnu pomoć (socijalnu mirovinu) koja se financira iz državnog proračuna.

Litva. Stalna socijalna pomoć (socijalna mirovina) odobrava se osobama koje nemaju pravo na starosnu, obiteljsku ili invalidsku mirovinu ili imaju vrlo mali iznos mirovine. Iznos socijalne mirovine jednak je 90% iznosa socijalne pomoći (112 eura mjesečno od početka 2017.) što je 26,5% minimalne mjesečne plaće ili 17% prosječne neto plaće. Socijalna mirovina podliježe provjeri materijalnog stanja, izdvajanja na nju bila su u 2016. oko 0,19% BDP-a, a obuhvaćala je oko 5% starijih osoba.

Luksemburg. Za razliku od općeg sustava mirovinskog osiguranja koje je instrument socijalne sigurnosti temeljene na međugeneracijskoj i unutargeneracijskoj solidarnosti, minimalni zajamčeni dohodak je dio sustava socijalne skrbi koji država pruža građanima koji nemaju dovoljno financijskih sredstava za pristojan život. To je univerzalno pravo, ali za razliku od drugih zemalja, ne postoji razlika između pomoći za odrasle osobe i one u starijoj dobi. Trenutno je minimalni zajamčeni dohodak oko 72% socijalnog minimalnog dohotka, a usklađuje se (indeksira) s porastom cijena na jednak način na koji se povećavaju mirovine. Prava iz socijalne skrbi financiraju se iz središnjeg proračuna.

Mađarska. Za osobe starije od 62 godine života koje primaju manje od 80% minimalne starosne mirovine postoji zaštitni dodatak kako bi dosegle 80% minimalne starosne mirovine. Približno je oko 6 700 korisnika (0,4% stanovništva starijeg od 62 godine) i za to se izdvaja oko 0,01% BDP-a (Szikra, 2017.).

Nizozemska. Osobe koje nemaju pravo na puni iznos starosne mirovine i koje uz druge oblike dohotka ne ostvaruju više od 70% zakonski utvrđenog iznosa minimalne plaće, imaju pravo na stalni dodatak na socijalnu pomoć. Ukupni rashodi za tu namjeru u 2016. godini iznosili su 245 milijuna eura što je oko 0,7% ukupnih mirovinskih rashoda.

Njemačka. Program socijalne pomoći za starije osobe namijenjen je za one koji nemaju zakonski utvrđen dovoljan iznos primanja iz svih izvora. To pravo podložno je provjeri dohotka ili imovine. Navedeni se sustav u potpunosti financira iz poreznih prihoda i ukupni rashodi na tu namjeru u 2016. iznosili su oko 0,1% BDP-a. Navedena socijalna pomoć za starije osobe pokriva troškove najvažnijih životnih potreba primatelja i usklađuje se 70% s porastom maloprodajnih cijena i 30% s porastom prosječne neto plaće.

Irska. Javni sustav mirovinskog osiguranja (eng. *Public social security* – PSS) pruža mirovinske isplate u paušalnom iznosu za dvije sheme osiguranja – socijalno osiguranje (eng. *Social insurance*) i socijalnu pomoć (eng. *Social assistance*). Za socijalno osiguranje plaćaju se doprinosi, a mirovina se isplaćuje na temelju podataka o plaćenom socijalnom osiguranju (eng. *Pay Related Social Insurance* – PRSI). Socijalna pomoć ne temelji se na uplaćenim doprinosima, a pravo se ostvaruje u skladu s provjerom dohotka ili imovine za one koji nemaju dovoljno plaćenih doprinosa PRSI-a. Mirovina socijalnog osiguranja financira se iz prikupljenih doprinosa koje plaćaju poslodavci, zaposlenici i samozaposleni (eng. *social insurance* shema), a mirovinska socijalna pomoć (eng. *social assistance pensions*) iz općih poreznih prihoda. Kvalificirajući uvjeti za glavnu shemu mirovinske socijalne pomoći, odnosno državne mirovine bez uplaćenih doprinosa su dob (66 i više godina života), redovno

boravište i zadovoljavanje uvjeta provjere resursa. U 2017. tjedni iznos mirovine iznosio je 238,30 eura za državnu mirovinu (SCP) i 227,00 eura za državnu mirovinu koja se ne temelji na plaćenim doprinosima (eng. *State Non-Contributory Pension* – SNCP), što je bilo povećanje za pet eura u odnosu na 2016. Planira se nadalje povećati sve iznose mirovina, uključujući SCP i SNCP, obiteljska i druga prava za 5 eura tjedno. To je maksimalni iznos mirovine za osobe mlađe od 80 godina starosti, s time da se navedeni iznosi uvećavaju za osobe starije od 80 godina života. Osim novčanih davanja, starije osobe imaju pravo na besplatna ili znatno jeftinija putovanja, besplatnu televizijsku pretplatu, naknadu za električnu energiju, troškove plina i telefona. Uz zadovoljavanje uvjeta provjere dohotka ili imovine, starije osobe se također mogu kvalificirati za tjedni dodatak za naknadu za gorivo za grijanje od 22,50 eura tjedno za 26 tjedana godišnje. Osobe koje žive same mogu se kvalificirati za dodatni iznos pomoći od 9 eura tjedno.

Norveška. Postoji minimalna mirovina koja ne ovisi o uplaćenim doprinosima što je minimalni zajamčeni dohodak za osobe starije od 65 godina. Za to pravo izdvajalo se 2016. oko 2,6% BDP-a, tako da su uz 7,4% BDP-a za starosne i prijevremene mirovine, ukupni mirovinski izdaci iznosili oko 10% BDP-a.

Poljska. Minimalna mirovina neovisna o prijašnjem radu i o uplaćenim doprinosima ustvari je minimalni zajamčeni dohodak za osobe starije od 65 godina. Za tu se namjeru 2016. izdvajalo oko 0,1% BDP-a, dok se za starosne i prijevremene mirovine trošilo 9,9% BDP-a. Uz oko 0,8% BDP-a za invalidske i 0,5% za obiteljske mirovine, ukupni mirovinski rashodi iznosili su nešto više od 11% BDP-a.

Portugal. Sustav stalne pomoći starijim osobama koji ne ovisi o prijašnjem radu i

uplaćenim doprinosima ovisi o dohodovnom i materijalnom stanju tako da dohodak primatelja ne smije prelaziti 40% iznosa socijalne pomoći. To je u 2017. za samca iznosilo 168,53 eura mjesečno, odnosno 252,79 eura ako je riječ o paru. Osnovna vrijednost socijalne mirovine bila je 202,40 eura u 2016. i 203,35 eura u 2017. Na taj iznos odobrava se dodatak ovisan o dobi korisnika: 17,70 eura u 2017. za osobe ispod 70 godina i 35,38 eura za primatelje iznad 70 godina starosti. Sustav stalne pomoći starijim osobama koji ne ovisi o prijašnjem radu i uplaćenim doprinosima obuhvaća oko 226 tisuća korisnika, što je nešto manje od 10% osoba koje primaju mirovinu. U razdoblju između 2010. i 2016. iznos starosnih mirovina nije se povećavao, a samo se usklađivao s porastom cijena sustav minimalnih mirovina i onih koje ne ovise o ranije uplaćenim doprinosima. Ukupno se za mirovinske rashode 2016. izdvajalo oko 13,5% BDP-a, od čega za starosne i prijevremene mirovine 11,2%, socijalne mirovine 0,4%, invalidske 0,7% i za obiteljske mirovine 1,7%. Taj se sustav u potpunosti financira iz proračuna središnje države.

Rumunjska. Socijalna pomoć za umirovljenike odobrava se starijim osobama koji su rumunjski rezidenti i čija je mirovina manja od zakonski utvrđenog iznosa. Taj je iznos u 2017. godini iznosio 520 rumunjskih leua, što je približno 117 eura. Sustav je uveden Zakonom broj 263 iz 2010. Osobe koje nisu udovoljile uvjetima od 15 godina rada i plaćanja mirovinskih doprinosa imaju pravo na zajamčeni minimalni dohodak koji je u 2017. iznosio 32 eura mjesečno. Od početka travnja 2018. uveden je sustav minimalnog inkluzivnog dohotka (do najvišeg iznosa od 300 rumunjskih leua, odnosno 65 eura). Broj primatelja navedenih prava povećao se sa 419 tisuća 2010. na gotovo 460 tisuća 2016., dok se istodobno prosječni mjesečni iznos prava povećao s 21,5 eura na 31,2 eura.

Slovačka. Zasad ne postoji minimalna socijalna mirovina koju bi mogle primati osobe koje ne udovoljavaju zakonski utvrđenom razdoblju od najmanje 30 godina mirovinskog osiguranja za ispunjavanje uvjeta za starosnu mirovinu. Ipak, takve osobe mogu tražiti socijalnu pomoć koja iznosi 60% minimalne plaće. Prema zakonu, iznos te pomoći usklađuje se s inflacijom i to za košaricu roba i usluga koje uobičajeno troše siromašna domaćinstva.

Slovenija. Nacionalna (državna) socijalna mirovina postojala je do 2012. za osobe starije od 65 godina starosti koje nisu ispunile uvjet za ostvarivanje starosne mirovine iz sustava međugeneracijske solidarnosti. Taj je model tada redefiniran i prebačen u sustav socijalne skrbi kao oblik socijalne pomoći.

Španjolska. Osobe koje nisu ispunile potrebne uvjete za stjecanje starosne mirovine imaju pravo na socijalnu mirovinu s time da osim novčanog iznosa ujedno ostvaruju besplatnu zdravstvenu zaštitu i njegu te pravo na socijalne usluge. Odobranje tog prava je u nadležnosti autonomnih regija jer je djelovanje Zavoda za starosno i socijalno osiguranje i usluge (poznatog pod imenom *Imerso*) preneseno na tijela regionalnih vlasti. Pravo na taj oblik imovine ostvaruje osoba koja živi sama i ima godišnji dohodak manji od 5 164,60 eura, odnosno par s 8 779,82 eura. Navedeni se iznos uvećava ako primatelji imaju nesamostalnu djecu. U trenutku podnošenja zahtjeva korisnik mora biti stariji od 65 godina te mora biti nastanjen u Španjolskoj najmanje 10 godina od svoje 16 godine starosti, pri čemu dvije godine moraju biti neposredno prije podnošenja zahtjeva. Osnovni iznos takve mirovine za samca iznosi 368,90 eura mjesečno, s time da ako je riječ o brojnijoj obitelji iznos može narasti.

Švedska. Sustav zajamčene (uvjetno socijalne) mirovine prilično je složen: ako je

osiguranik rođen 1938. ili kasnije odobrava mu se 90 312 kuna godišnje (12 041 eura), uz uvjet da živi u zemlji 40 godina, a pravo se ostvaruje bez provjere dohotka. Ako je osiguranik rođen 1937. ili ranije odobrava mu se 92 491 kuna godišnje (10 477,6 eura), također bez provjere dohotka, ali uz uvjet da živi u zemlji 40 godina. Iznos mirovine smanjuje se za 2,5% za svaku godinu boravka kraću od 40 godina.

LITERATURA

- Beltrao, K. I., Pinheiro, S. S., & De Oliveira, F. E. B. (2004). Rural population and social security in Brazil: An analysis with emphasis on constitutional changes. *International Social Security Review*, 57(4), 19-49. <https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.2004.00201.x>
- Dethier, J. J., Pestieau, P., & Ali, R. (2011). The impact of a minimum pension on old age poverty and its budgetary cost. Evidence from Latin America. *Revista de Economia del Rosario*, 14(2), 135-163. Available at <https://ideas.repec.org/p/cor/louv-co/2010035.html>
- Grosh, M., & Leite, P. G. (2009). Defining eligibility for social pensions: A view from a social assistance perspective. In R. Holzmann, D. Robalino & N. Takayama (Eds.), *The Role of Social Pensions and Other Retirement Income Transfers Closing the Coverage Gap* (pp. 161-187). Washington, DC: The World Bank.
- Holzmann, R., Robalino, D., & Takayama, N. (Eds.). (2009). *The Role of Social Pensions and Other Retirement Income Transfers Closing the Coverage Gap*. Washington, DC: The World Bank.
- Ministère de l'économie et des finances & Ministère de l'action et des comptes publics. (2017). *Pension Projections for the 2018 Ageing Report: Country Fiche - France*. Brussels: European Commission. Available at https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/final_country_fiche_fr.pdf
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *Country Profiles*. Paris: OECD. Available at <http://www.oecd.org/pensions/oecd-pensions-at-a-glance-19991363.htm>
- Szikra, D. (2017). *Welfare for the wealthy: The social policy of the Orbán-regime, 2010-2017*. Budapest: Friedrich Ebert Stiftung. Available at <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14209.pdf>

Predrag Bejaković
Institut za javne financije